

Srpko Leštarić

Prostor pobeđe nad strahom od Drugog

ANĐELKA CVIJIĆ

Hasan Blasim, Jusuf Idris, Selva Bakr i Sabri Musa arapski su autori poznati našim čitaocima koji vole i poštuju književnost Bliskog istoka. Nedavno su se pojavile dve knjige u kojima se njihovo stvaralaštvo još jednom potvrđuje kao neodvojivi deo svetske jedinstvene literature - „Priče iz delte Nila“, mali izbor iz priča troje velikih egipatskih majstora kratke proze: Jusufa Idrisa, Selve Bakr i Sabrija Muse u izdanju Clia i „Sololand“. Romaneska dilogija“ Hasana Blasima u izdanju Geopoetike. I jedno i drugo delo sa arapskog jezika preveo je naš poznati arabički Srpko Leštarić, zahvaljujući kome je književnost arapskih pisaca postala veoma čitana na srpskom jeziku.

U izboru „Priče iz delte Nila“ našlo se po osam priča Jusufa Idrisa, Selve Bakr i Sabrija Muse. One su tematski raznovrsne, kako u Reči prevodioca - priredivača stoji, jezik im je bogat i stilski raznored, s brojnim dijalekatskim pašima u dijalozima i monolozima, a zajednička su im „smela polemika s ustaljenim normama i tabuima konzervativnih sredina iz kojih autori potiču... i beskompromisna kritika ugnjetenoštine, ali i apsurdnosti stereotipa u koje konzervativno društvo veruje.“

Dilogija „Sololand“ Hasana Blasima je podeljena u dva romana; prvi je „Ilijas u zemlji zvanoj Idil“, čija se glavna radnja odvija u drugoj deceniji našeg stoljeća, a junaci su jedan dečak, jezidsko siroće s kurdske severa Sirije, i kuvar, sredovečni irački hriščanin, koji se bore za goli život. Kako u Pogovoru piše pre-

vodilac, roman u početku liči na hroniku a potom sve više na detektivski roman, uz podatak o jezivom, zločinčkom ustrojstvu Islamske države. U drugom delu dilogije, romanu „Zakon Sololanda“, narator je izbeglica u Skandinaviji, u izmišljenom malom gradu na krajnjem severu u kojem stanovništvo „nije dobro reagovalo na novi izbeglički kamp“ a patrole „samoorganizovanih patriota“ kruže ulicama. Blasim strasno i vešto, napominje prevdilac, prikazuje razorne dimenzije izgananstva uz skrivene mane belačke civilizacije koja se teško oslobođa potajnih rasističkih sklonosti i navika - jednako teško ili i teže nego što se tamnopute izbeglice oslobođaju naslagu svoje patrijarhalne tradicije.

■ Šta povezuje autore „Priče iz delte Nila“?

- Egipat je jedna od najvećih i odvajkada najuticajnijih arapskih zemalja, među kojima je prednjačio u praćenju evropskih kulturnih modela i tehničkih dostignuća još od 19. veka. Cairo je prva arapska prestonica koja je imala štampariju. Od celog arapskstva, tokom poslednjih dva veka u Egiptu se najviše stvara književnost. Ovih troje autora su iz te sredine, a pored toga što su im životi pali u više-manje isto doba, oni dele tri zajedničke odlike: vidno priovedačko majstorstvo, upečatljiv jezik i, najzad, levičarsku „slabost“ prema tegobama ugnjetenih društvenih slojeva, među čijim pripadnicima često nalaze svoje teme. A meni su sva ta tri svojstva mila.

■ S obzirom da ukazuju na tabue konzervativnih sredina, da li su ovi pisici snosili posledice svoje beskompromisnosti?

- U tako mnogoljudnom gradu kakav je Cairo, gde je od dvadeset i nekoliko miliona žitelja pola nepismeno a bar to i još pola od druge polovine skloni očuvanju tradicionalnih odnosa u porodici i društvu, naši pisici su proživiljivali različite faze prihvatanja i odbacivanja. Pa ipak, sve u svemu, nisu prolazili ni tako loše - Musa se malo sklanjao u Ameriku, slavni Idris je, uz neke zađevice i zabrane i činjenicu da mu je izmakla Nobelova nagrada, doživeo da mu se izdaju sabrana dela o državnom trošku, a i najbolja egipatska spisateljica, Selva Bakr, iako nije dobila nijednu nagradu u svojoj zemlji, ipak je priznata u svetu.

**ARAPSKI PISCI
PIŠU NAJČEŠĆE
O MUČNIM
DOGAĐAJIMA I
CRNIM ŽIVOTIMA
LJUDI I DA
DRŽAVNA
CENZURA KOSI
KAD GOD MOŽE
ONO ŠTO
AUTORI SAMI
NISU HTELI ILI
NISU UMELI DA
OĆUTE. I TO
KAKO U JEMENU,
SAUDIJI ILI
KUVAJTU, TAKO I
U SIRIJI, LIBANU I
JORDANU, I U
EGIPTU I
SUDANU, I U
ALŽIRU I
MAROKU I
DRUGDE
EVROPA DANAS
NE MARI ZA
GETEOV STAV IZ
ZAPADNO-
ISTOČNOG
DIVANA O
NUŽNOSTI
KULTURNE
RAZMENE,
ZANIMA JE
SAMO
KONKRETNA
KORIST. O
AMERICI DA I NE
GOVORIMO**

■ Koje su glavne ili najvažnije teme arapskih pisaca?

- Arapski pisci, uključujući one koji pišu na arapskom jeziku mada žive po zemljama Zapada (kao Zekerija Tamir, Hasan Blasim ili Sinan Antun), generalno su pod uticajem geopolitičkog položaja svoje nacije u modernom svetu, što je razumljivo ako znamo kakav je taj položaj. Neke od tih zemalja tek šezdesetih godina 20. veka otele su se ispod kolonijalnog jarma, ali sve su, bez izuzetka, preko sto godina (da ne računamo one vekove kada smo sa Arapima mi živeli u istoj državi) izložene surovoj pljački što od zavičajnih oligarhija, što od strane zapadnih sila. Nijedna od tih zemalja ne može se nazvati državom socijalne pravde - na protiv, sve su to gnezda korupcije i diktatorskih klika koje se održavaju na vlasti blagodareći marljivoj odanosti stranim dušebrižnicima. Razume se da u

■ Na Bliskom istoku hrišćani su u manjini. Koliko je odnos hrišćana i muslimanske većine zanimljiv arapskim autorima?

- Bliski istok odvajkada je kotoao u kome vri od raznih etniciteti. Sve tri avramske religije tu su nastale i pustile koren i, mada se judaizam listom preselio u Izrael otakao su Britanci, vredno i profesionalno sejali omrazu između Jevreja i Arapa od početka pa do sredine prošlog veka (posle čega taj sukob može da se razvija i bez njih, i drugih i trećih), ni preostale dve religije, islam i hrišćanstvo, sa mnoštvom svojih ljudi suprotstavljenih škola, ne ostavljaju mnogo mesta za slogu. Razume se da pisci, koji imaju osetljivo čulo za društvene konflikte, zapažaju takve stvari i da ih one nagoni na pisanje. Selva Bakr je, tako, napisala dvotomni roman „Čovek iz Bašmura“, čija se radnja plete oko državnog nasilja islamskih došljaka

■ Približavanje kulture Bliskog istoka

Leštarić (1949), koji je cenjen u međunarodnom prevodilačkom miljeu i među arapskim autorima, prevodi sa arapskog književnog i dijalekatskog arapskog stvaralaštva. Pisci koje je do sada preveo su između ostalih Tajib Salih (njegovu knjigu „Sezona seobe na sever“ doživelu je tri izdanja), Nagib Mahfuz, Zekerija Tamir, Abduseta Nasir, Selva Bakr, Sulejman Fajad, Emil Habibi, Hasan Blasim, Sinan Antun, Halid Halifa... Za roman „Deca naše ulice“ dobio je najveće priznanje za prevodilaštvo na srpski, nagradu „Miloš N. Đurić“. Svoje knjige Leštarić oprema stručnim pogovorima, čime se čitaocu predložava svet Bliskog istoka. Objaviti ove pogovore bio bi kulturni poduhvat od izuzetnog značaja, budući da bi uz dela arapskih pisaca približio kulturu Bliskog istoka i postao deo stručne literature u sklopu izučavanja arabistike i opšte književnosti na našim univerzitetima.

takvoj situaciji arapski pisici pišu najčešće o mučnim događajima i crnim životima ljudi i da državna cenzura kosi kad god može ono što autori sami nisu hteli ili nisu umeli da očute. I to kako u Jemenu, Saudiji ili Kuvajtu, tako i u Siriji, Libanu i Jordanu, i u Egiptu i Sudanu, i u Alžiru i Maroku i drugde.

■ Da li realistički model prevlađuje u njihovom stvaralaštву?

- Dan-danas je realizam glavni stvaralački okvir u arapskoj književnosti. Uticaj novijih književnih pravaca u zemljama arapskog jezika je kasnio, mada je još sredinom šezdesetih Sudanac Tajib Salih unosio u svoje romane neke „čudne“ elemente, Palestinar Emil Habibi proslavio se jednim alegorijskim romanom sa elementima fantastike, dok je Iračanin Abduseta Nasir objavio, devedesetih i kasnije, mnoštvo bisera kratke proze u ranoj postmodernističkom maniru. Sve to može se čitati i na srpskom.

iz Hidžaza nad Koptima u 9. veku. Uprkos napadima egipatskih islamista u nastojanju da delo žigošu kao akt izdaje nacionalnih interesa i sledstveno tome da ga zbrane, Savez arapskih pisaca proglašio ga je za jedan od sto najboljih arapskih romana. A Sinan Antun, koji je rođen u Bagdadu kao hriščanin, napisao je izvrstan roman „Bagdadsko pričeće“ o sektaškim ratovima u Iraku posle američke „ukopacije“, kako bi rekao David Štrbac.

■ Dela pisaca koje prevodite pripadaju najzapaženijem korpusu savremene svetske književnosti. Šta je prevodiocima sa Zapada kod njih najzanimljivije?

- Zapadni svet tako malo zna o životu na Srednjem istoku da veštrom pripovedaču iz tog dela sveta nije teško da stranog čitaoca obaspe zanimljivostima svake vrste. Polemičnost autora sa sredinom je vrhunski atraktivna za novin-

